

NADA NARODIMA

Kad se Isus rodio, njegova je domovina bila okupirana. Čitavim ondašnjim svijetom vlada car August, čitavom ondašnjem pokorenom svijetu nametnut je *pax romana* – »rimski mir«. Palestinom upravlja po rimskoj milosti kralj Herod Veliki (37.–4. pr. Kr.), Idumejac, arapskoga podrijetla, od Židova neprihvaćen, iako se upisao u povijest velikih graditelja i obnovitelja zemlje, jedan od najokrutnijih tirana staroga svijeta. Imao je deset žena. Od njih osam imao je devet sinova i pet kćeri. Od straha za svoje prijestolje istrijebio je kraljevsku dinastiju svoje žene Mariamne Hasmonejke. Godine 29. oklevetala ju je njegova sestra Salome da ima ljubavnika; dao je ubiti njega i nju. Josip Flavije piše: »Mariamna, makabejska kći, išla je u smrt uspravna i ponosna, da čak ni boje lica nije promijenila« (*Antiquitates* XV, 7, 5, citirano prema G. Kroll, *Auf den Spuren Jesu*, Innsbruck ¹⁰1988., str. 63.). Njezina brata, Velikog svećenika Aristobula dao je utopiti u svom bazenu u Jerihonu i nakon toga spremi mu veličanstveni sprovod na kojem je perfidno glasno plakao. Dva sina koja je imao s njom, Aleksandra i Aristobula, školovane u Rimu, optužene zbog navodne urote, dao je oko 7. godine pogubiti skupa s onima koji su ih optužili i s 300 vojnika koji su žalili za njima. Kad je car August to čuo, rekao je da bi radije bio Herodova svinja (*hys*) nego Herodov sin (*hyos*). Potkraj života zapovjedio je svojoj sestri Salomi da na dan njegove smrti skupi petnaest tisuća uglednih Židova na jerihonski stadion i da ih pobije kako bi toga dana proplakala cijela zemlja i nitko se ne bi mogao radovati njegovoj smrti (J. Flavije, *Jüdische Altertümer*, XVII, 6, 5.). Pet dana prije svoje smrti daje ubiti sina Antipatra od žene Doris. Skupinu farizeja koja je širila glas u njegovoj obitelji o dolasku Mesije dao je pobiti. U takvom svijetu zlobe, mržnje i nasilja, u Herodovo vrijeme rađa se u Betlehemu Isus Krist. Nikakvo čudo da se je taj i takav diktator uplašio kad su mudraci s Istoka došli u Jeruzalem da traže novorođenoga kralja židovskog, Mesiju.

Mudraci predstavljaju drukčije ljude u odnosu na Isusovo rođenje, one koji će ga tražiti i prihvatiti.

Prema staroj predaji trojica mudraca s Istoka, najvjerojatnije babilonski astrolozi iz svećeničko–učenjačkih krugova, predstavnici su svih bogotražitelja kroz povijest, zastupnici poganskoga svijeta, napose onih velikana duha i uma koji su ponirali u bit stvari i događaja da u njima otkriju Božje tragove u ovom našem svijetu. Dolaze u Jeruzalem tražeći Mesiju da mu se poklone. Umjetnici će ih na svojim platnima kroz povijest predstavljati

kao zastupnike crne, žute i bijele rase, u mladenačkoj, muževnoj i poodmakloj dobi, želeći time naglasiti univerzalno značenje Isusovog rođenja za sve ljude svih rasa i svake dobi. U njima se ostvaruje vizija proroka Izaije kad veli: »K tvojoj svjetlosti koračaju narodi, i kraljevi k istoku tvoja sjaja« (Iz 60,3). Obasjani svjetlom čudesne zvijezde uputili su se prema Jeruzalemu da traže onoga koji ima doći ne samo za Izrael nego za sve narode, jer u njemu je, kako veli Pavao citirajući Izaiju »nada narodima« (Rim 15,12). Vjerovali su da svaki čovjek, pa i narod, ima svoju zvijezdu i što je osoba značajnija to je zvijezda sjajnija. Astrolozi, poput Keplera, misle da bi ta čudesna zvijezda bila »coniunctio magna«, velika konjunkcija koja se 7. godine pr. Kr. zbila između planeta Jupitera i Saturna u zviježđu Riba, o čemu svjedoči i glinena pločica glasovite babilonske astrološke škole u Siparu na Eufratu, ispisana novobabilonskim klinastim pismom, objavljena prvi put 1925. godine Babilonci su u planetu Jupiteru vidjeli zvijezdu kralja svijeta, Saturn je zvijezda Sirije odnosno Palestine, a zviježđe Riba znak posljednjeg doba. Iz nastale konjunkcije mogli su zaključiti da se rodio kralj svijeta, i to u Palestini i da s njim započinje posljednje doba.

Vođeni svjetlom te zvijezde došli su u Jeruzalem raspitujući se za novorođenoga kralja židovskog. Herod uznemiren i sav Jeruzalem s njime, sazva glavare svećeničke i pismoznance, pa ih ispitivao gdje se ima roditi Mesija. Upućeni u Pisma ukazuju na proroštvo proroka Miheja koji je osam stoljeća prije najavio da će se Mesija roditi u Betlehemu (Mih 5,1 sl.). Službeni Izrael, glavari svećenički i pismoznanci, koji će poslije u Isusovoj mucii odigrati odsudnu ulogu, znaju sve i druge upućuju, a sami ne idu u Betlehem. Ovdje se pokazuje ono što su Luka i Ivan svaki na svoj način rekli da je Isus od početka neprihvaćen u svome narodu. »K svojima dođe i njegovi ga ne primiše, a onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja« (Iv 1,11; Lk 2,7). Razočarani nad onim što su doživjeli u Jeruzalemu krenuli su put Betlehema i »zvijezda kojoj vidješe izlazak idāše pred njima sve dok ne stiže i zaustavi se povrh mjesta gdje bijaše dijete« (Mt 2,9). Što su pastirima u Lukinu evanđelju anđeli koji su im najavili veliku radost jer im se rodio Spasitelj, to je mudracima u Matejevu evanđelju zvijezda koja ih je dovela k izvoru radosti. I ugledavši je »obradovaše se radošću veoma velikom«, bilježi sv. Matej (Mt 2,10). To je radost ispunjenih želja, čežnji i napornoga traganja. Našli su »dijete s Marijom, majkom njegovom«, a zvijezda njihove vjere otkrila im je u tom djetetu Spasitelja svijeta. U liku djeteta prepoznali su Sina Božjega što su potvrdili poklonom ničice i darovima kojima ga obdariše – zlatom kao kralja, tamjanom kao Boga, smirnom ukazujući na njegov ukop. Za uzvrat dobili su svjetlo da se vrate drugim putem u svoju zemlju, a to znači postali su drugi ljudi, svjedoci svega onoga što su čuli i vidjeli.

Evangelist Matej u svom izvješću promatra bijeg i povratak prvih novo-zavjetnih izbjeglica pod dvostrukim vidom: pod horizontalnim i vertikalnim. Horizontalni je uvjetovan Herodovom zlobom i nakanom da pogubi dijete, a vertikalni je ispunjenje Božjih planova, svega onoga što je Bog navijestio po prorocima. Stoga Matej završava izvješće o bijegu i povratku riječima Svetoga pisma: to se dogodilo, »da se ispuni što Gospodin reče po proroku« (2,15.23).

Nakon što su mudraci otišli, anđeo Gospodnji javi se Josipu u snu i reče mu: »Ustani, uzmi dijete i majku njegovu te bježi u Egipat i ostani ondje dok ti ne rekнем, jer će Herod tražiti dijete da ga pogubi« (Mt 2,13).

Ustani... bježi... ostani dok ti ne rekнем! Koliko se puta taj Božji nalog u povijesti čuo i ponovio! Koliko se naših obitelji tijekom nametnutoga nam rata prepoznalo u tim betlehemske izbjeglicama! Koliko je njih s vrećicom u ruci moralo napustiti svoj dom, sav životni imetak i krenuti u tuđu zemlju, u nesigurnost! Kolikogod taj Božji nalog bio bolan, toliko je ipak i utješан. U njemu se nazire Božje vodstvo i jamstvo da sam ide s izbjeglicama u izagnanstvo, što se vidi iz onih riječi »ostani dok ti ne rekнем«. Niti povijesti i sudbine ljudi, napokon, u njegovim su rukama. »On ustane, uzme noću dijete i majku njegovu te krene u Egipat« (2,14). Josip je čovjek na kojega se Bog oslonio, povjerio mu brigu za svoga Sina i njegovu majku. U njihovom okružju razvio se u velikog oslušivača Božje riječi; i kad spava, čuje, i kad čuje, djeluje, a kad djeluje, vjeruje. Bez oklijevanja i propitivanja kreće noću na put u Egipat. Egipat će Izrael u svojoj povijesti doživjeti kao utočište i kao ropstvo. Kroz sve to prolazi po Božjem planu »novi Izrael« u liku Isusa Krista. Njegov silazak u Egipat nastavak je najprije onog izlaska i silaska iz slave koju je imao kod Oca od prije postanka svijeta: »On, trajni lik Božji, nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe oplijeni, uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu« (Fil 2,6–8). Svojim silaskom u našu povijest Isus je sve iskusio osim grijeha, da bi u svemu postao braći sličan i u čemu je iskušan trpio, iskušavanima mogao pomoći (usp. Heb 2,17–18) kako veli pisac Hebrejima. Od svog početka slijedi tragove povijesti svoga naroda, da ih očisti, posveti i dovede k punini. Njegov bijeg u Egipat podsjeća na Abrahamov (Post 12), Jakovljevi (Post 46,2–5), i Mojsijev silazak u Egipat. Kao što je Bog nekoć u noćnom viđenju naredio patrijarhu Jakovu, ugroženom od gladi, da se ne boji sići u Egipat, jer će on sići s njime, učiniti ga velikim narodom i natrag ga vratiti, tako isto naređuje sada i Josipu da siđe s Isusom i njegovom majkom i da će ih on natrag vratiti. Izagnanstvo u Egiptu trajalo je prema nekima oko tri godine. Nakon Herodove smrti, 4. godine pr. Kr. anđeo se Gospodnji javlja Josipu kao i prije i naređuje mu da uzme dijete i majku njegovu i da se vrati u zemlju izraelsku, »jer su

umrli oni koji su djetetu o glavi radili« (2,20). Gotovo istim riječima Bog naređuje Mojsiju da se vrati u Egipat nakon što je umro Faraon koji mu je smrću prijetio i da izvede narod iz egipatskog ropstva: »Vrati se u Egipat, jer su pomrli svi ljudi koji su tražili tvoj život« (Izl 4,19). Matej vidi u Isusu novog Mojsiju koji će izbaviti narod svoj od većeg tiranina nego što je Faraon, a to je razorna moć zla i smrti. Po povratku iz izgnanstva Josip se nije nastanio u Judeji zbog straha od Herodova sina Arhelaja, nego u Galileji, u gradu Nazaretu, da bi se ispunilo pismo: »Zvat će se Nazarećanin.« U izboru Galileje nazire se Isusov program za nadolazeće javno djelovanje. Galileja je polupoganska, od Židova prezrena, iz koje po njihovu mišljenju ne dolazi prorok, a pogotovu ne Mesija (Iv 7,41). Nazaret je simbol neznatnosti iz kojega, prema židovskom shvaćanju, ništa dobra ne može doći (Iv 1,46). Isus će po planu Božjem izabrati upravo Galileju za početak svoga javnog djelovanja, da bi se ispunilo proroštvo proroka Izaije: »Zemlja Zebulonova i zemlja Naftalijeva, Put uz more, s one strane Jordana, Galileja poganska, narod što je sjedio u timini, svjetlost vidje veliku; onima što mrkli kraj smrti obitavahu, svjetlost jarka osvanu« (Mt 4,15–16). Isus se dakle na početku svoga života vraća iz Egipta u Galileju, da bi se na kraju, nakon što je prošao tragovima povijesti svoga naroda kroz »crveno more« ljudske zlobe, patnje, boli i smrti, vratio kao pobjednik ponovo u Egipat, tj. u cijeli svijet po poslanju svojih učenika, čime Matej završava svoje evanđelje: »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! , Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovijedio! I evo, ja sam s vama u sve dane – do svršetka svijeta« (Mt 28,18–20). Tom veličanstvenom inkluzijom zaključuje Matej svoje evanđelje: *Emanuel* na početku, i *ja sam s vama u sve dane do kraja svijeta*, na svršetku.

Marko Matić

ADVENT KAO SPOMEN

Advent ima dvostruko obilježje: ukoliko je pogled u budućnost, onda je to iščekivanje dolaska proslavljenog Krista na svršetku vremena, *advent kao nada*. Ukoliko je pak pogled unatrag, onda je to sjećanje na prvi Kristov dolazak u smrtnom tijelu, *advent kao spomen* na tisućljetno mesijansko iščekivanje izabranog naroda. Gledano sa zrenika izabranog naroda to iščekivanje ima isto obilježje nade, ali za nas je ono spomen, sjećanje, priprava na Božić.

Advent izabranog naroda započinje s trostrukim pozivom na izlazak: na izlazak iz domovine, iz zavičaja i iz očinske kuće, i trostrukim obećanjem: obećanje nove zemlje, brojnog potomstva i Božjeg blagoslova. Od